

yaparsak, biranın daha fazlaya satılıp satılmı-yacağını bendeniz şimdiden temin edemem, yal-niz hususi teşebbüs bizim koyduğumuz vergi hadleri karşısında şişenin büyüklüğü küçük-lüğü, alkol derecesi gibi birbirinden farklı bi-ralar ihraceder de, müstehlik de buna kendi arzusu ile tâlip olursa, şüphesiz buna da müda-hale etmemek lâzımgelir. Serbestçe alış verişin tabii neticesi olarak tekevvün edecek bir hal-dir.

REİS — Emrullah Nutku.

EMRULLAH NUTKU (Trabzon) — Muhte-rem arkadaşlar, inhisar maddelerinin inhisardan çıkarılması hususundaki bu kanunların hiç şüphesiz memleket iktisadiyatına büyük fayda-lar temin edeceğini peşinen söyleyeyim. Bu hu-susta bâzı etüdlerim de vardır. Hattâ bu sefer Almanya'da yaptığım tetkiklerde Türkiye'ye gelmek isteyen bira fabrikaları olduğunu gör-düm. Ecnebi sermaye olarak bunların bugüne kadar gelememesinin sebebi, sırf biranın inhi-sarda bulunması ve inhisara rekabet etmenin güç olması keyfiyetidir. Bu maddenin inhisar-dan çıkarılmış olması bize bilhassa ecnebi ser-maye ile bira fabrikaları kazandıracaktır. Yal-nız arkadaşlar, fiyat üzerinde hasis davranma-nın mânası yoktur. Memlekette hususi teşeb-büs ve rekabet mevzuubahsoldukça hiç şüphe-siz fiyatlar daima istikrar kesbedecektir. Ama şu var ki fiyat artmasın diye katî şekilde ni-zamname ile kayıtlar konduğu takdirde yeni fabrikalar kurulmamasına sebep olunur ve bu yüzden istihlâkimizi karşılıyamıyacak durumlar ve İnhisarlar İdaresinin büyük sıkıntılara mâ-ruz kalması mümkün olur.

O itibarla ben şurada söz almışken Sayın Vekilden istirham ediyorum. Kanunda işaret edilen nizamname yapılırken, hususi teşebbüsü ürkütecek her hangi kayıtların konmamasına dikkat edilmesini bilhassa rica ederim.

REİS — Turan Güneş.

TURAN GÜNEŞ (Kocaeli) — Efendim; bendeniz, inhisardan çıkan kibritin yine inhisar tarafından, başka bir müessese adı altında imal edilen kibritlerden daha fazlaya satıldığını be-yan etmek istemedim. Dediğim şu; Türkiye'de inhisara tâbi olmıyan kibritlerin, hariçten ge-len kibritlerin, birçok merkezlerde sürümünü temin için, inhisar kibritlerinin satıcılar tara-fından saklanması veyahut satılmaması yüzün-

den hariçten gelen kibritler satılmaya başlandı. Bū yüzden beş kuruşa alınması mümkün olan inhisar kibriti yerine vatandaş hariçten gelen kibriti on kuruş vererek almaya mecbur oldu. Vatandaşın bu suretle mutazarrır olması bizece mühimdir. Büyük merkezlerin mebus arkadaş-ları gayet iyi bilirler; İstanbul ve emsali büyük şehirlerde inhisar kibriti bulmak mümkün ola-madı. Vatandaş on kuruş vererek kibrit almak mecburiyetinde kaldı.

Şimdi bira meselesi mevzuubahsolacak. Bendeniz bu serbest teşebbüsün yapacağı bira fiyatlarının kontrol edilmesini, yahut bunlar üzerine tahdit konmasını ileri sürmiyeceğim. Bendeniz şunu söyledim: İnhisarlar İdaresi bu serbestlik karşısında bir müteşebbis olarak yer alacaktır. Kendi metanın muayyen yerlerde şimdiki fiyatlar üzerinde bulunmasını ve kendi zararına diğer hususi teşebbüsün yapacağı bira-ların satılmasını düşünmekteyiz.

İkinci bir mesele olarak şunu düşündük: Bize öyle geliyor ki, bilfarz, İnhisarlar İdaresi bugün Kars'a bira sevk etse bundan en ufak bir kâr temin edemeyeceğini zannediyorum, çünkü maliyet masrafları yüksektir. Şişesi, sev-ki, nakli mevzuubahis olduğuna göre büyük merkezlerden uzaklaşıldığı zaman tabiatıyla maliyeti de artmaktadır. Bu durum muvacehe-sinde serbest teşebbüs acaba, bira istihsalini satacağı büyük merkezlere intikal ettirip diğer mintakaları bırakacak mıdır? Bu, onun hakkıdır. Biran için bıraktığımı kabul edelim. Bir serbest müteşebbis olmakla beraber yine halkın ihtiyacına cevap veren Tekel İdaresi tabiatıyla bilfarz, Gaziantep'e, Kars'a, Van'a, Edirne'ye bira sevk edecektir. Ama büyük merkezlerde satış esas itibariyle serbest müteşebbisin elinde olacağına göre Kars'a sevk edeceği birayı şim-diki fiyat üzerinden verebilecek midir? Müm-kündür ki, Tekel İdaresi İstanbul ve Ankara'daki satışını kısıp da Kars'a Van'a, Edirne'ye sevk ettiği zaman zararına çalışacaktır. Bende-niz bu bakımdan söz aldım, yoksa inhisar kib-ritleri fiyatlarının, serbest bırakıldıktan sonra artırılmış olduğunu arz etmedim.

REİS — Gümrük ve İnhisarlar Vekili.

GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKİLİ
EMİN KALAFAT (Çanakkale) — Efendim, bundan evvelki kısa konuşmamda bendeniz Tu-